

Бој на Кошарама
21. годину касније

ПРАВО ИМЕ ИСТИНЕ

„Као што је већ познато, све до 2012. године о догађајима из ратне 1999. и боју на Кошарама наша шира јавност није знала готово ништа. Челници досовске власти забрањивали су свако помињање агресије НАТО-а из 1999. године и одбрану СР Југославије и Србије. Људи који су учествовали у одбрани своје земље одједном су почели да буду терет тој истој земљи. Непожељни, склањани из јавности, превремено пензионисани, сатанизовани – укратко, сопствена држава нас се стидела, из само њима знаних разлога. Да није дошло до промене власти, ни данас се о тим догађајима не би смело говорити ни писати. Председник Вучић је први од свих проговорио о агресији и бомбардовању наше земље и те догађаје назвао правим именом”, каже за „Одбрану” генерал Небојша Павковић

Пише Драгана МАРКОВИЋ

Те 1999. године, средином јуна, само неколико дана након измештања Треће армије са простора Косова и Метохије, на Јастрепцу је за тадашњу „Војску” рађен интервју са генералом Небојшом Павковићем. Били су присутни и скоро сви ратни команданти... Атмосфера тог сусрета је нешто што сваком новинару једноставно мора остати у сећању. Сви су били прилично узнемирени, осећало се и неко дубоко незадовољство... Тај чудан метални укус нечег немерљивог на скали победе и пораза...

У том тренутку нико од нас није могао ни да претпостави да ће осећање бесмисла, нелагоде, неправде загосподарити њиховим животима у годинама које су уследиле... Да ће заташкавањем чињеница, избором речи без значења, осудама и што је најгоре тишином која је покрила истину, довести до прага заборављања. Заборављања који је претио да непрозирном копреном времена прекрије све што су за 78 дана НАТО агресије урадили, све

за шта су се борили, а многи од њих и дали своје животе.

НА ПРАГУ ЗАБОРАВА

Двадесет једну годину касније поново смо за истим „столом”, виртуелним додуше, из различитих разлога. Са генералима Небојшом Павковићем, Владимиром Лазаревићем, Драганом Живановићем и потпуковником Драгутином Димчевским сабирамо сећања. Повод је 21. годишњица боја на Кошарама, а тема – шта смо урадили да не заборавимо!

О томе како је изгледао период тихог заборављања сведочи генерал Небојша Павковић, командант Треће армије у време НАТО агресије:

„Као што је већ познато, све до 2012. године о догађајима из ратне 1999. и боју на Кошарама наша шира јавност није знала готово ништа. Агресија, Кошаре, Паштрик – то су биле забрањене теме и о њима се није смело говорити, чак ни по кулоарима. Челници досовске власти забрањивали су свако помињање агреси-

Фото: Јово Мамула

је НАТО-а из 1999. године и одбрану СР Југославије и Србије. Људи који су учествовали у одбрани своје земље одједном су почели да буду терет тој истој земљи. Непожељни, склањани из јавности, превремено пензионисани, сатанизовани – укратко, сопствена држава нас се стидела, из само њима знаних разлога. Желим да подсетим да је садашњи председник Србије Александар Вучић још као министар одбране први указао на катастрофално стање које је затекао у Војсци. Ми који смо пратили та дешавања, могли смо да видимо како су министри пре њега дословно разарали Војску пред нашим очима, почев од превременог пензионисања најспособнијих и најiskusнијих старешина које су имале још много тога да дају и да пренесу своја искуства млађим генерацијама, преко уништавања борбене технике која је још могла да се користи, али и потпуно нових борбених система, па све до срамне „реорганизације”, којом је Војска сведена на занемарљив ниво борбене готовости. Из ових суманутих одлука једино се

ПРИЗНАЊЕ ПРАВОМ ЧОВЕКУ

„Иако се Србија већ седам недеља налази у тешкој ситуацији због пандемије вируса корона, наша јавност ових дана будно прати и вести о обележавању годишњице боја на Кошарама. Са посебном пажњом пропраћена је информација да је председник Републике Александар Вучић одликовао једног од јунака одбране Кошара потпуковника Драгутина Димчевског, заменика команданта 53. граничног батаљона у рату у саставу Приштинског корпуса. Одмах да кажем, да је мене неко питао кога од јунака са Кошара треба издвојити 21 годину касније, рекао бих Димчета, како сам у рату звао мајора Димчевског. Обрадовала ме је одлука председника Србије јер је ово одликовање дошло у праве руке, а доживљавам га и као признање за храброст свим браниоцима земље из састава Приштинског корпуса. Јер, само пре неколико година браниоци отаџбине нису смели да говоре да су својим животима бранили слободу Србије”, сведочи генерал Лазаревић.

може закључити да је њихов циљ био да се земља остави без Војске и да се учини зависном од страних ментора и њихових армија.”

ВОЈСКА ХЕРОЈА

А шта је та иста војска учинила те ратне 1999. године, како се суочила са вишеструко јачим непријатељем, како је изгледао бој на Кошарама, подсетићемо још једном. Генерал Павковић истиче да су последњих неколико година непосредни учесници, војници, добровољци, командири и команданти јединица написали и испричали скоро све о Кошарама. Сви су они говорили о тим догађајима са позиција на којима су се тада налазили. Међутим, многим од њих оправдано нису биле доступне све информације и документа о стању у јединицама, као и свему ономе што је претходило тим догађајима.

„Управо су то разлози који су допринели ширењу гласина и неистина да су наше јединице на Кошарама биле неспремне и изненађене, да није било довољно снага за одбрану >

државне границе, да су јединице биле препуштене саме себи, да је изостала одговарајућа подршка артиљерије и да је у борбама владао хаос. Све то је нетачно.

Ситуација у рејону карауле 'Кошаре' пред почетак агресије била је под контролом. Због висине снега кретање је било скоро немогуће, а на правцима који изводе из Албаније и

Због висине снега кретање је било скоро немогуће, а на правцима који изводе из Албаније и у околним шумама била су постављена минска поља и мине изненађења.

у околним шумама била су постављена минска поља и мине изненађења.

Јединице 53. граничног батаљона су још пре почетка агресије биле распоређене у базама, које су у ствари биле положаји за дубинску одбрану државне границе и основице за упућивање патрола на граничну линију. Поред обезбеђења државне границе, 53. гранични батаљон био је у функцији предњег одреда 125. моторизоване бригаде. Та функција подразумевала је нарочиту будност у праћењу агресора на територији Албаније.

Када је 9. априла 1999, у раним јутарњим часовима отпочела агресија копнених снага на фронту између караула 'Морина' и 'Кошаре', генерал Лазаревић и ја били смо изненађени само јачином терористичких снага које су ангажоване на помоћном правцу у рејону Кошара. Нису тачне тврдње појединих учесника и аналитичара да је агресија код Кошара потпуно изненадила наше јединице и затекла их неспремне. Да је тако било, снаге агресора би сигурно већ у првом налету стигле до линије село Јуник – село Батуша, око два до три километра од државне границе."

Чињеница је да је непријатељ очекивао да ће на том делу државне границе постићи највеће изненађење убацивањем шиптарских терористичких снага на тешко проходан простор, као и да ће ту најлакше направити коридор и спојити се са шиптарским терористичким снагама у рејону Јабланице.

Такође, сматра генерал Павковић, НАТО снаге желеле су да провере чврстину наше одбране и способ-

ност шиптарских терористичких снага да изводе борбена дејства као њихови савезници:

„У односу на овакав сценарио, као командант Треће армије, још пре почетка агресије одлучио сам да артиљеријом великог домета гађам све циљеве на територији Албаније, уколико се буде угрожавала територија СР Југославије, а пре свих очекујуће рејоне и колоне које се крећу ка нашој граници. У време почетка агресије на караули 'Кошаре' било је 120 војника граничара и седам старешина, а у њиховом саставу било је и осам војника из минобачачког одељења 82 mm. Људство није било на караули, већ је било распоређено у пет борбених група, на положајима одбране у зони од око седам километара.

На основу обавештајних података, агресију у рејону Кошара извеле су, у првом ешелону, четири бригаде тзв. Ослободилачке војске Косова: 131, 132, 133. и злогласна 138. бригада 'Црни орлови' под командом Агима Рамаданија, као и одред муџахедина са око 300 бораца. Укупно са око 5.000–6.000 људи. У другом ешелону биле су распоређене јединице војске и полиције Албаније у рејонима око Тропоје и Бајрам Сурија, еквивалента 3.000–5.000 људи.

Комплетну логистику и ватрену подршку артиљерије пружала им је војска Оружаних снага Албаније, а масовну подршку из ваздушног простора и са дистанце авијација НАТО-а коришћењем најразноврсније разорне муниције, укључујући и касетне бомбе и муницију са осиромашеним уранијумом. За све време тра-

Фото: Вилијам Хорват

јања борби на Кошарама, артиљерија је вршила подршку нашим снагама, али армијске и корпусне артиљеријске групе нису могле да гађају агресора и објекте на линији сукоба због отежаног осматрања распореда наших јединица и зона сигурности, које нису могле бити контролисане.

„КОШАВА” ЈЕ СРУШИЛА „КОШАРЕ”

Дејством армијске артиљеријске групе Треће армије системом 'кошава', по мом наређењу 11. априла срушена је караула 'Кошаре', која је у том тренутку била у рукама терориста. Најефикаснији у подршци јединица у борби биле су минобацачке јединице 120, 82 и 60 mm, које су непосредно пратиле борбене стројеве наших јединица и брзо остваривале изузетно прецизне ватре. Командовање одбрамбеним бојем било је континуирано и обједињено све време. Команда Корпуса је од самог почетка држала ситуацију под контролом, што се односи и на Команду 125. моторизоване бригаде.”

Генерал Павковић објашњава и зашто је у једном тренутку ситуација на бојишту била другачија од планиране, са слабијом артиљеријском подршком.

„У првим сатима нисам могао да разумем логику којом су се руководили планери НАТО-а да на потпуно неприступачном терену концентришу главне снаге за напад. Та чињеница довела је и до непредвидивих и компликованих тактичких поступака, и наших и агресорових јединица. Наше јединице, које су у првом наеле-

ту агресора изгубиле основне позиције, самоиницијативно су предузимале мере и поступке да те положаје поврате. Ситуација је из сата у сат постајала све нејаснија и без прецизних информација о тачним позицијама наших јединица, али и позиција терориста. Због тога је у том периоду изостала снажнија артиљеријска подршка, која није могла бити употребљена јер се није знало да ли постоје зоне сигурности за наше јединице којима је требало пружити подршку.”

Генерал Владимир Лазаревић, те 1999. године командант Приштинског корпуса, такође подвлачи специфичности командовања: „О боју на Кошарама 21. годину касније вреди рећи нешто и са ширег аспекта. У одбрани земље тежиште Војске Југославије било је на Трећој армији, а у оквиру ње на Приштинском корпусу, који је за све време рата изводио одбрамбену операцију од стратегијског значаја у својој зони – на простору Косова и Метохије. Свим борбеним дејствима од тактичког до оперативног нивоа директно је командовала Команда Приштинског корпуса. Специфичност командовања представљала је и чињеница да је све време рата Команда Треће армије са генералом Павковићем на челу имала своје истурено командно место на командном месту Приштинског корпуса.”

ЕДИЦИЈА „РАТНИК”

„О Боју на Кошарама до сада је доста написано и испричано. Али је сигурно да су многе борбе и акције које су изводиле мање групе и појединци и даље остале незабележене, као и њихови херојски подвизи. Зато неизмерно поштујем стрпљење и напор које је министар одбране Александар Вулин уложио у едицију 'Ратник', којом је предвиђено сакупљање и објављивање сведочанстава учесника у рату 1999. године. На његову иницијативу пружена је прилика свима нама да забележимо своја сећања на те дане. Веома је важно да та сећања непосредних учесника остану записана за будуће генерације”, истиче генерал Павковић.

Са дистанце од 21. годину генерал Драган Живановић, у време рата командант 125. моторизоване бригаде, износи неколико личних ставова, као и то да је имао безрезервно поверење у претпостављене, „нарочито Лазу и Павкета, у садејствујуће колеге Божу, Ђиру, Мандића и друге и у потчињене старешине своје јединице”:

„Битка на Кошарама је по нашим војничким начелима бој, а што се тиче агресора, то је класична ваздушно-копнена операција по НАТО стандардима, уз употребу муниције са осиромашеним уранијумом и касетних бомби, који су по конвенцијама забрањени, као и избором индикативног дана за напад – Велики петак. Сматрам да су јединице 53. граничног батаљона поднеле главни терет борбе у прва два дана и задржале агресора непосредно уз граничну линију.

Од увођења у борбу јединица 125. мтбр водила се свакодневно борба на блиском одстојању, уз активна дејства првенствено наших снага. Изводећи таква борбена дејства, претрпели смо значајне губитке – 108 погинулих и 350 рањених. Без обзира на околности под којима су се дешавали губици, све те људе носим у души и на души.”

ИСПИСИВАЊЕ ИСТОРИЈЕ

Ратни команданти, сви до једног, не могу да нађу довољно јаке, одговарајуће речи да опишу херојство својих бораца.

Генерал Павковић: „Сви они који су учествовали у одбрани земље те 1999. године, сви они који су оставили своје животе на бранику отаџбине исписали су о патриотизму, људскости и хероизму невероватне странице наше историје. Остаће запамћени рапорти и извештаји из тог времена као што су: извештај који је 9. априла 1999. послао претпостављеној команди потпуковник Горан Јевтовић: „Борбени морал је на високом нивоу. Границу ћемо одбранити по сваку цену”; реченица коју је изговорио Тибор Церна, у тренутку када га је погодио смртоносни метак терористичког снајперисте: „За ову земљу вре-

КОНКРЕТНИ РЕЗУЛТАТИ

„Лично, сматрам да је срећа што су у пресудном тренутку на власт дошли људи који су имали свест о томе колики значај за једну малу земљу као што је Србија може имати модерна, снажна и добро опремљена војска. Дакле, с једне стране имамо председника Вучића и његове сараднике који нису дозволили да се забораве хероји одбране земље из 1999. године, који су успели да модернизују Војску у кратком периоду и доведу је до нивоа најјаче и најспособније у региону. С друге стране имамо дежурне критичаре, највише из редова оних који су се поносили топљењем тенкова и гажењем и уништавањем пушака и ПА система *стрела 2-М*, који критикују сваку активност усмерену на развој и осавремењавање Војске. За разлику од њих, министар Александар Вулин има конкретне резултате и само злонамерни или они који осећају лични анимозитет, па не посматрају ствари објективно, могу себи да дозволе да оспоравају његов рад. Треба погледати и упоредити резултате па аргументовано говорити, а чињенице и бројке говоре у прилог томе да је он као министар војни заиста много тога учинио за институцију коју води. Мишљења сам да се данас на командним позицијама у Војсци налазе људи који се лавовски боре за њу и њене припаднике, и то се једноставно мора поштовати. То су људи са интегритетом и искуством, школовани и способни да реорганизују и модернизују Војску и да командују њоме у најсложенијим борбеним условима, што су уосталом већ доказали командујући на сложеним вежбама, раме уз раме са припадницима најсавременијих армија света”, каже генерал Небојша Павковић.

ди погинути”; извештај који је послао пуковник Божидар Делић: „Нема назад, иза је Србија”.

Генерал Лазаревић: „Јунаштво припадника Приштинског корпуса видело се на сваком кораку дуж Кошмета, на Проклетијама, Јуничким планинама, Кошарама, Паштрику,

У спомен-соби Команде за развој Расинске бригаде чува се сећање на формирање, ратни пут и ангажовање херојске 125. моторизоване бригаде

Коритнику, Гори, Неродимљу, Дреници, Малом Косову, Бајгори, Косовском поморављу... Из њихових корака и данас ничу црвени божури. Своје животе у одбрани земље Србије дало је 595 припадника Приштинског корпуса, или 95% свих погинулих у Трећој армији, односно 90% свих погинулих припадника Војске Југославије током НАТО агресије. Истина о другом косовском боју остаје заувек, за садашњост, будућа поколења, историју, за легенду.”

Генерал Живановић: „Дивио сам се и током извођења борби, а посебно сада се дивим херојском држању појединаца, група, одељења, водова, чета и батаљона-дивизиона. Истичем да су главни терет изнели војници на редовном одслужењу војног рока, посебно мартовска партија ‘98. године, вођена подофицирима и официрима наших јединица. Морам истаћи и храброст добровољаца који су били распоређивани у наше јединице.”

БЕЛИ ОРАО ЗА ЈУНАКА СА КОШАРА

Поводом 21. годишњице битке на Кошарама председник Републике и врховни командант Војске Србије Александар Вучић одликовао је Орденом белог орла са мачевима другог степена потпуковника Драгутина Димчевског за испољено лично херојство и вешто командовање 53. граничним батаљо-

ном Војске Југославије током 1998. и 1999. године:

„Био сам изненађен. Одлуку да ми је додељен Орден примио сам са огромном емоцијом. Он припада и свим мојим саборцима из 53. граничног батаљона, војницима и старешинама, погинулим борцима и њиховим породицама. Овим признањем исправљена је историјска неправда према свим борцима који су бранили отаџбину. Добио сам велики број честитки од својих сабораца, грађана Србије, из дијаспоре, од генерала, лично ми је и генерал Павковић честитао. Прошла је 21 година од боја на Кошарама и све што могу да кажем је да бих и данас урадио исто.”

КОШАРЕ ДАНАС

Јасна нит која повезује све саговорнике овог текста јесте чињеница да су официри, подофицири, војска и резервисти те 1999. године учинили све што је било у њиховој моћи да одбране земљу од агресије. Мало је рећи да су оно најбоље дали онда када је то било најтеже. За све то, непосредно после рата, доживели су многобројна и разноврсна понижења и осуде.

Данас се у њихову славу исписују књиге, снимају филмови, именују тргови и улице, подижу споменици... Да се не заборави и да се не забораве.

О том исправљању дугогодишње неправде, о томе како се осећају да-

нас када се јавно и јасно говори о херојском подвигу који су учинили у одбрани своје земље, када се све што нам се те ратне 1999. године догађало назива правим именом сведоче наши саговорници.

Потпуковник Драгутин Димчевски:

„Ту сабласну тишину која је владала до 2012. године веома сам тешко поднео. Власт која је била до 2012, демократска, за мене недемократска, осим што је заборавила борце са Кошара, Паштрика, Морине и других ратишта, забрањивала је да говоримо јавно о херојима са тих ратишта. Доласком председника Александра Вучића на власт све се променило у позитивном смислу. Омогућено нам је да говоримо о тој тешкој бици на Кошарама и другим биткама те ратне 1999. године, о херојском држању бораца. Одржан је велики број трибина о Кошарама, снимљени су филмови, написане књиге. Отклоњена је велика неправда према борцима, а посебно погинулим и њиховим породицама.”

Генерал Драган Живановић:

„Драго ми је да се уназад неколико година почело прво стидљиво, а сада сасвим отворено, транспарентно, садржајно и аргументовано говорити о току боја на Кошарама у јавности. Веома је важно што је снимљен документарни филм на основу изјава непосредних учесника борби и што је у најави серијал од неколико епизода.

Снимљени су материјали за војну архиву, архиву јавног сервиса, а предвиђа се и снимање играног филма. Посебно ми је драго што се у појединим местима по Кошарама дају имена трговима и улицама, што је захваљујући пожртвованом ангажовању појединаца и група подигнуто на десетине спомен-обележја херојима. Усвојен је побољшан *Закон о борцима*. Све сусрете са саборцима користим као прилику да се присетимо борби, погинулих и рањених другова, херојских примера појединаца, са закључком да битка и даље траје. По српској верзији јеврејског поздрава – *Дојодине на Косметиу!*”

Генерал Владимир Лазаревић:

„Хвала свим грађанима Србије, целокупном државном руководству, Војсци Србије, Министарству одбране, Влади и председнику Србије што се не стиде својих јунака, који су на грудима и бајонетима, својим животима пре 21 годину бранили слободу наше земље, наше Србије. Што наши борци могу и даље да оплакују своје погинуле саборце, да најзад без страха 'признају' да су бранили своју Србију, да осете како жртве нису биле узалудне... Да се не заборави.”

Генерал Небојша Павковић:

„Да није дошло до промене власти, ни данас се о тим догађајима не би смело говорити ни писати. Већ сам говорио у медијима и поновићу – хвала Богу

Јасна нит која повезује све саговорнике овог текста јесте чињеница да су официри, подофицири, војска и резервисти те 1999. године учинили све што је било у њиховој моћи да одбране земљу од агресије.

да су дошли неки други људи којима је Србија у срцу и који знају да истински цене своју Војску и људе који су се борили за своју земљу.

Председник Вучић је први од свих проговорио о агресији и бомбардовању наше земље и те догађаје назвао правим именом. Тек са њим је практично почело са обележавањем годишњице тог догађаја. Од тада се говори и пише у медијима о херојској одбрани наше земље 1999. године и о херојима са Кошара и Паштрика. Од тада се подижу споменици погинулим херојима и додељују имена улица и тргова. Од тада су ратници, сви војници који су учествовали у борбама, добили прилику да испричају своју страну приче о тим догађајима. Од тада се снимају филмови и документарни садржаји о херојима са Кошара и Паштрика. Оваквим односом према браниоцима отаџбине ова власт на најбољи начин подиже својеврстан споменик свим погинулим, несталим и рањеним борцима са Кошара, Паштрика и осталих ратишта. Када ценимо и поштујемо сами себе, поштоваће нас и други.

Узимајући у обзир све речено, не могу а да не изразим искрено задовољство и понос због тога што су данас подвизи, храброст и натчовечански напори припадника Војске, али и свих других који су учествовали у одбрани од агресије, коначно признати и што су добили место у друштву и историји које им припада. Драго ми је кад год чујем да се о томе говори, да се евоцирају успомене на наше погинуле и нестале саборце јер их на тај начин чувамо од заборава и дајемо смисао њиховој жртви. Надам се да ће још много улица у градовима широм земље понети имена наших погинулих и несталих сабораца, а у парковима сијати бисте јунака са Кошара, јер им због њихових херојских подвига Србија то дугује.¹